

РУСЕНСКА НАРОДНА ОПЕРА

ГОДЕЖ
В МАНАСТИРА

Опера от Сергей Прокофиев

[Faint handwritten notes at the bottom of the page]

РУСЕНСКА НАРОДНА ОПЕРА

ГОДЕЖ В МАНАСТИРА

Регионална библиотека
"Любен Каравелов" - Русе

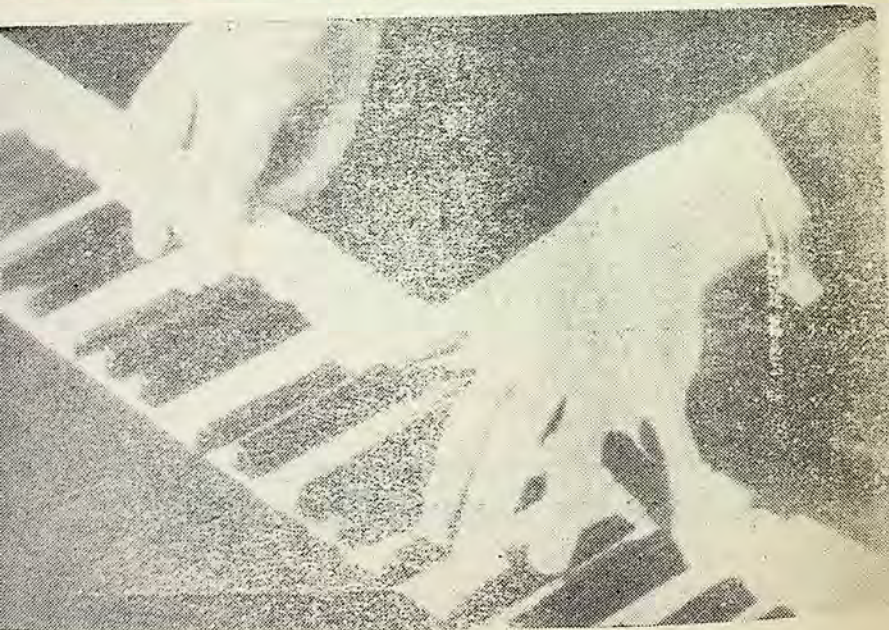


120000890815

Опера от Сергей Прокофиев

490872

Ръцете на С. ПРОКОФИЕВ



СЕРГЕЙ ПРОКОФИЕВ И ОПЕРАТА МУ „ГОДЕЖ В МАНАСТИРА“

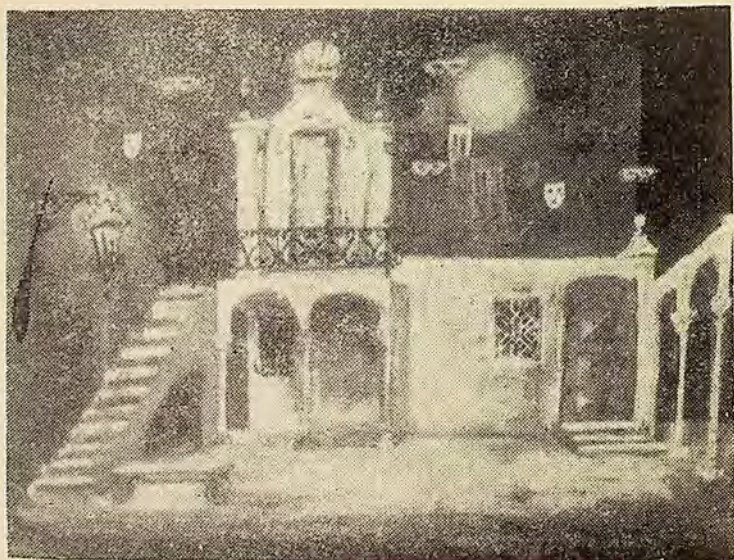
Прокофиев (1891—1953 г.) е едно от най-крупните явления в развитието на музиката от първата половина на века. Огромното му творчество обхваща над 130 опуса от всички музикални жанрове и със своите изключително ценни качества — новаторство, съдържателност, мелодичност, професионално майсторство го прави понастоящем най-популярния и изпълняван съвременен композитор. Той често е наричан „съвременен класик“. Но пътят, който е довел до това всеобщо признание, понякога поразява със своите неочаквани завои. Колкото и да е странно, той е бил и един от най-малко разбираните автори на XX в.

Приет с адмирации в Петербургската консерватория (която завършва като композитор, а по-късно и като пианист и диригент), той твърде скоро бива причислен към бунтарски настроената младеж и навлиза в музикалния живот в Русия като „смутител“ на буржоазните традиции и спокойствие. Неговите концерти често се съпровождат със шумни скандали. Против неговото „вредно направление“ се обявяват и вече утвърдени руски класици, негови учители — Глазунов, Лядов, Рахманинов. Затова пък той възторжено е приет във „Вечерите на съвременната музика“ — една от многобройните групи, които „никнат“ в предреволюционния период, търсейки и налагайки нови естетически платформи. През 1918 г. Прокофиев напуска Русия, но положението му става двусмислено. Работейки на запад, той остава чужд на традиционализма, а едновременно с това против него все повече се отправят обвинения в традиционализъм. Той остава чужд на модата и сензацията и неговото равнодушие към тях го отдалечава от треската на западноевропейската музикална култура. „Прокофиев пътува по нашите страни, но отказва да мисли по нашему“ — пишат вестниците по повод постановката на неговия балет на съветска тематика „Стсманеният скок“ през 1927 г. Чувствайки, че ще загуби ценните сокове, които подхранват неговото творчество, през 1933 г. той се завръща в СССР, като се включва пълноценно в съветския музикален живот. Това е време на разцвет на неговото творчество — той пише много и някои от неговите произведения веднага завоюват признание. Други, поради неверна оценка, трябваше да изчакат изживяването на културната политика от периода на култа към личността. През 50-те години — едва след смъртта на композитора, започва един процес на „откриване“ и достойна оценка на творбите му. Прокофиевото музикално наследство е огромно и разнообразно. Той е автор на 8 опери, 7 балета, 7 симфонии, 10 оратории и кантати, музика към филми, камерна музика и др. В него, обаче, трудно могат да се открият внезапни скокове — в творческата му еволюция се наблюдава не толкова смяна на различни художествени методи, колкото процес на обогатяване, разширяване на обхвата от жизнени явления в произведенията му.

Операта „Годеж в манастира“ е написана през 1940 г. след такива произведения като балета „Ромео и Жулиета“, операта „Семьон Котко“ и музиката към филма на Айзенщайн „Александър Невски“. Прокофиев е търсел традиционен класически сюжет, насочвайки се към Шекспир, но попада на пиесата на Шеридан „Дуеня“, написана в жанра на английската баладна опера от 18 в. — комедия с музикални номера. „Построе-

нието на Шеридановата пиеса, включващо множество песнички, пише Прокофиев в една своя статия, — ми даде възможност без да спирам действието, да въвежда цяла поредица от завършени номера-серенади, ариети, дуети, големи ансамбли." Чрез тази опера Прокофиев се връща отново към любимия си 18 век. Ето как накратко очертава линиите на комедийната пиеса. „Любовта на две млади, жизнерадостни, мечтателни двойки — Луиза и Антонио, Клара и Фердинанд, препятствията за осъществяването на тази любов, щастливият годеж, поезията на Севиля, нощният затихващ карнавал, старинният забравен женски манастир..." И композиторът дава воля на усмивката, на смеха, на очарователния хумор. Действието върви бързо, като се редуват лирични с комични моменти. „Аз мисля, пише Прокофиев, че не съм сбъркал, като обърнах особено внимание на лиризма в „Дуеня“, а не върху натрапването на комичния елемент..." И в резултат се появява една искряща от остроумие и прелест опера в жанра на старата италианска битова опера-буф.

Много са интересните и оригиналните места в нея: серенадата и дуетът между Антонио и Луиза, двете ариети на Клара, дуетът на Клара и Луиза, ариозото на Карлог, които се отличават с гъвкава мелодика и напевност; напротив, музикалните характеристики на комичните герои и ситуации са скерцозни, грубовати и даже на места гротескни. Врх на Прокофиевския хумор са сцените на домашното музициране в VI к. и сцената с пияните монаси в VIII к.



Сцена за декор

Прокофиев сам написва либретото на операта, като на места запазва цели изрази и даже оригиналния текст на пиесата. В замяна на това премахва някои излишни подробности и епизоди, с което действието става по-стегнато. Композиторът нарича операта „Годеж в манастира“, защото оригиналното ѝ название „Дуеня“ според него не звучи добре на руски. Премиерата ѝ през 1941 г. в Московския театър „Станиславски“ бива осуетена от войната. През 1943 г. Прокофиев прави нова редакция, при която мелодизира някои речитативи, и в този си вид операта е изнесена за пръв път през 1946 г. в Ленинград, а едновременно с това и в Прага.

В. Б.

Сергей Прокофиев



ГОДЕЖ В МАНАСТИРА

(ДУЕНЯ)

Лирико-комична опера в 4 действия (9 картини) от С. ПРОКОФИЕВ

Либрето от С. ПРОКОФИЕВ и М. МЕНДЕЛСОН—ПРОКОФИЕВА

ДИРИГЕНТ: ВЕСЕЛИН БАЙЧЕВ

РЕЖИСЬОР: СТЕФАН ТРИФОНОВ

ХУДОЖНИК: МАРИАНА ПОПОВА

ПОСТАНОВКА НА ТАНЦИТЕ: ПЕТЪР ЛУКАНОВ

ДЕЙСТВУВАЩИ ЛИЦА

ДОН ЖЕРОМ, севилски благородник	тенор
ДОН ФЕРДИНАНД } негови деца	баритон
ЛУИЗА }	сопран
ДУЕНЯ (възпитателка на Луиза)	алт
ДОН АНТОНИО	тенор
КЛАРА Д'АЛМАНЦА, приятелка на Луиза	сопран
МЕНДОЗА, богат търговец на риба	бас
ДОН КАРЛОС, обеднял благородник,	
приятел на Мендоза	баритон
ОТЕЦ АВГУСТИН, управител на манастира	баритон
ОТЕЦ ЕЛУСТАФ	тенор
ОТЕЦ ШАРТРЬОЗ } монаси	баритон
ОТЕЦ БЕНЕДИКТИН }	бас
ЛАУРЕТА, прислужничка на Луиза	сопран
РОЗИНА, прислужничка на Клара	алт
ЛОПЕЦ, прислужник на Фердинанд	тенор
ПЪРВИ ПОСЛУШНИК	тенор
ВТОРИ ПОСЛУШНИК	тенор
ПАБЛО	тенор
ПЕДРО } слуги на Мендоза	тенор
МИГУЕЛ }	бас
ПЪРВА МАСКА	тенор
ВТОРА МАСКА	баритон
ТРЕТА МАСКА	бас
ПРИЯТЕЛ НА ДОН ЖЕРОМ, свиря на тропет	без думи
САНХО, слуга на дон Жером, свиря на барабан	без думи

Прислужници, прислужнички, маски, монаси, монахини, гости, търговци,
рибари, продавачи на риба, народ.

Действието се развива в Севиля в началото на XVIII в.

СЪДЪРЖАНИЕ

Първа картина

Севиля. Пред дома на дон Жером. Богатият, грозен, стар и гърбоват португалец Мендоза и испанският аристократ Жером говорят за създаване на съвместно монополно „предприятие“ за улов и търговия на риба в Севиля и околността. Съдружието се скрепва с брак между Мендоза и Луиза — дъщерята на дон Жером. Хитрият търговец иска да се добере не само до младата, хубавата съпруга с богатата зестра, но и до аристократическите кръгове — нещо, което само с пари не може да постигне. Жером пък от своя страна търси избавление от затрудненията и заемане на първенстващо положение в града и страната. Доволни от сключената сделка, двамата се разделят.

На сцената се появява влюбеният до безумие син на дон Жером. Под техния балкон той среща любимия на неговата сестра — потомък на обеднял, стар аристократически род Антонио д'Ерсиала. Недоволен от несполуките си с Клара д'Алманца, дъщеря на един от най-заможните аристократи в Севиля, Фердинанд е готов да прогони Антонио, но страхувайки се, че оттук той може да отиде да „дрънка“ на неговата Клара, излиза.

Пробуден от серенадата, дон Жером с ругатни и закани прогонва „нахалния китарист“.

По улиците се разиграва традиционният за сезона карнавал. Весели маски се шегуват със старика и той окончателно решава да омъжи Луиза за Мендоза. Карнавалът продължава.

Втора картина

В дома на Жером. Луиза и гувернантката (Дуеня) скриват план да измамат Жером така, че Луиза да успее да се ожени за своя Антонио, а старата Дуеня да „пипне“ Мендоза. Влизат Жером и Фердинанд. В по-



Сцена за декор

следвалия разговор относно брака на Луиза, тя твърдо отказва да се ожени, а Фердинанд ожесточено защитава Антонио, страхувайки се предимно за своята Клара.

Дон Жером залавя у Дуенята едно писмо до Луиза от Антонио и, разяррен, я изгонва от къщи. Тя отива да си вземе наметката и воала, но... вместо нея излиза преоблечената като Дуеня Луиза. Така първата част от плана успява.

Т р е т а к а р т и н а

На рибния пазар. Мендоза и неговият компаньон — обеднелият аристократ, изящен кавалер и стар ерген, Дон Карлос се разхождат и разговарят философски върху търговията с риба. Влиза Клара, а след малко и Луиза. Клара също е избягала от къщи, за да се отърве от злостата на своята мащеха, но не иска да отиде при любимия Фердинанд, защото той я е обидил със своята буйност и нетърпеливост. Затова е решила да отиде в манастир, като тайничко се надява Фердинанд да узнае къде е и да я потърси.

Луиза решава да се представи на Мендоза, но под името на Клара д'Алманца, като му съобщава, че е влюбена в Антонио. Нейната измама успява. Мендоза отива да доведе Антонио, считайки, че изоставената Луиза ще склони да се омъжи за него.

Ч е т в ъ р т а к а р т и н а

В дома на Жером. Мендоза е дошъл, за да види най-после прехвалената му дъщеря. Двамата се надсмиват над стария д'Алманца, за това че е допуснал дъщеря му да избяга. Дуенята чрез прислужницата Лаурета успява да убеди дон Жером срещата на Мендоза с мнимата Луиза да се състои насаме.

Мендоза е шокиран от странния външен вид на „дъщерята“, но набързо пресмята, че богатството ѝ компенсира всичко и се съгласява с нейния каприз — да я открадне от дома на Жером, за да бъде техният брак много по-романтичен.

П е т а к а р т и н а

В дома на Мендоза. Луиза нетърпеливо очаква своя любим. Наистина Мендоза довежда изненадания Антонио. Двамата млади се уединяват в съседната стая, а Мендоза и Карлос със задоволство подслушват през ключалката „развитието“ на техните отношения. Луиза продължава да поддържа заблудата, че е Клара, и Мендоза великодушно подава ръка на Антонио — той не е вече негов съперник.

Ш е с т а к а р т и н а

В дома на Жером. В очакване на развитието на събитията. Жером е устроил домашен концерт: той свири на кларинет, негов приятел — на тромпет, а старият и глух слуга Санхо — на барабан. Идва Карлос с послание от Мендоза — той е откраднал „дъщерята“ и моли разрешение за брак с нея. Жером, смятайки, че упорството на Луиза е вече сломено, дава съгласието си. След малко идва писмо от истинската Луиза, в което тя пише, че най-после е със своя любим и иска разрешение да се омъжи за него. Жером е приятно изненадан, отговаря утвърдително и нарежда да се устрои същата вечер сватбен пир.

С е д м а к а р т и н а

В женския манастир. Клара очаква своя любим. Идва Луиза — тук

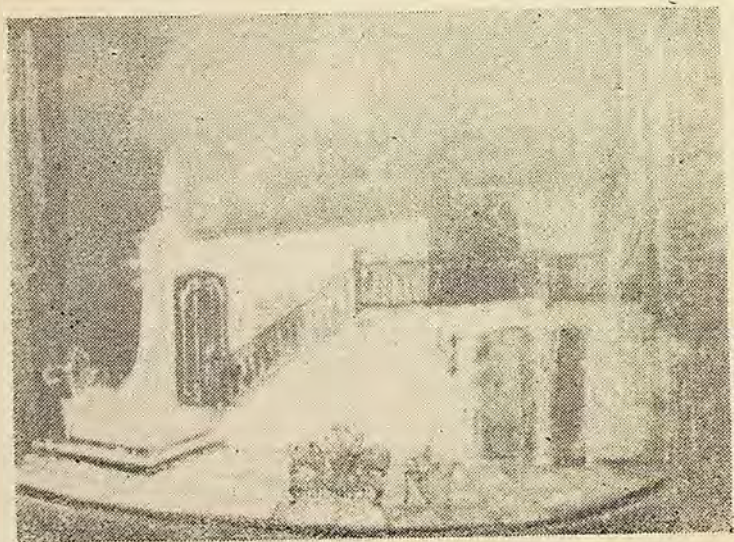
тя е определила среща на Антонио. Пристига и отговорът от Жером. Дватамата, радостно, се отдалечават. Клара, останала сама, мечтае за Фердинанд. Той се появява — вървял е по следите на Антонио. Мендоза му е съобщил, че Антонио и мнимата Клара — Луиза са се срещнали и сега Фердинанд ги гони, за да им отмъсти. Заслепен от ярост, той не може да разпознае в монахинята, с която разговаря, своята любима. Клара е доволна — щом той я ревнува, значи я обича и решава да му прости обидата.

О с м а к а р т и н а

В мъжкия манастир. Монасите пеят хвалебствени песни за виното и спорят за новите монахини в съседния женски манастир. Идват Мендоза и Антонио, за да молят игумена да ги венчае за техните избраници. В този момент влиза разгневеният Фердинанд, уплашеният Мендоза избягва, дуел между Антонио и Фердинанд, но появата едновременно на Клара и Луиза разрешава всички спорове. За всекиго има по една съпруга и монасите щедро раздават мъдри житейски съвети.

Д е в е т а к а р т и н а

В дома на Жером. Старецът е озадачен и разтревожен. Идват гости за сватбения пир, а младоженците ги няма. Пръв пристига Мендоза с Дуенята, после Антонио с Луиза и накрая Фердинанд с монахинята Клара. Жером е изумен от това изобилие на брачни двойки. Мендоза най-после разбира измамата, но е много късно. Дуенята е негова законна съпруга и нищо не може да го спаси от нея. Жером пресмята набързо загубите и печалбите и доволен от зестрата на Клара, благославя младите. Така любовта побеждава и всички са радостни. Изигран е само „хитрецьт“ Мендоза.



Сцена за декор



Рисунка от Н. Гончарова

